

Inhoud

Voorwoord	vii
Opmerking van de Nederlandse vertaler	xi
Inleiding	xii
Woord van dank	xxvii
Palmsblad-manuscript	xxix
Canto	
1 De tweelingverzen	5
2 Over waakzaamheid	13
3 Het denken	17
4 De bloemen	21
5 De dwaas	27
6 De wijze	33
7 De heilige	39
8 De duizenden	43
9 Het kwaad	49
10 De strafstok	55
11 Ouderdom	61
12 Het zelf	65
13 De wereld	69
14 De verlichte	73
15 Geluk	79

16	Plezier	85
17	Boosheid	89
18	Onvolkomenheid	95
19	De rechtvaardige	103
20	Het pad	109
21	Verzen van allerlei aard	115
22	De hel	121
23	De olifant	127
24	Dorst naar het leven	133
25	De bedelmonnik	143
26	Wie is brahmaan?	151
	Woordenlijst	165
	Appendix	175
	Over Harischandra Kaviratna	179

Voorwoord

Volgens de boeddhistische overlevering kwamen kort na het heengaan van de Heer Boeddha 500 van zijn arhats en discipelen in Rājagaha in vergadering bijeen onder leiding van Kāśyapa om zich de waarheden weer voor de geest te halen die ze van hun geliefde leraar hadden ontvangen tijdens de 45 jaar van Boeddha's spirituele leiding. Ze hoopten de meest treffende elementen van zijn boodschap zo stevig in het geheugen vast te leggen dat ze een blijvende aansporing tot moreel en spiritueel gedrag zouden worden, niet alleen voor henzelf en de broeders in afgelegen delen van het land, maar evenzeer voor alle toekomstige discipelen die zouden proberen het voetspoor van de Ontwaakte te volgen.

Toen de leraar niet langer in hun midden was, beseften de monniken hun verantwoordelijkheid de leringen en leefregels van de Orde zo getrouw mogelijk door te geven. Omdat ze geen geschreven teksten hadden om op te steunen, maakten ze, zoals hun voorouders dat vroeger ook hadden gedaan, hun verhandelingen geschikt 'om te worden geciteerd', dat wil zeggen, basisthema's werden met variaties herhaald om de toehoorders de denkbeelden in te prenten. Volgens de Singalezen werd het *Dhammapada* in die tijd mondeling samengesteld op basis van uitspraken die Gautama bij ongeveer 300 verschillende gelegenheden had gedaan. In de coupletten worden in versvorm de vruchteloosheid van huichelarij, misplaatste trots, onoplettendheid en egoïstische verlangens gesteld tegenover waarheidsliefde, bescheidenheid, oplettendheid en zelfverzaking. De adviezen zijn eeuwenoud, maar nog altijd relevant, waarbij de ascetische strekking op passende wijze wordt verzacht door milde humor en uit het leven gegrepen vergelijkingen.

Vervolgens kwamen er verschillende vertalingen van het *Dhammapada* in omloop in het Sanskriet en in het Chinees; bovendien is een aantal stanza's bijna letterlijk in andere teksten van de canon te vinden, wat bewijst hoe hoog de tekst in de oudheid stond aangeschreven. Sinds de verzen voor het eerst werden verzameld en gerangschikt, is het *Dhammapada* een van de meest geliefde boeddhistische geschriften, en wordt het dagelijks gereciteerd door miljoenen volgelingen die de verzen zingen in het Pāli of in hun moedertaal.

Het was onvermijdelijk dat er verschillen zouden ontstaan, zowel in de interpretatie van de leringen als in de toepassing van de morele regels, met als resultaat dat er ongeveer een eeuw na de Eerste Vergadering een tweede bijeenkomst werd gehouden om de zuiverheid van de leer te bekrachtigen. Bij deze Tweede Vergadering raakten de arhats verdeeld in twee hoofdstromingen, namelijk de mahāsāṅghika of 'grote gemeenschap' en de theravāda of 'leer van de Ouden'. Deze ontwikkelden zich geleidelijk tot het mahāyāna of de noordelijke school van het boeddhisme, voornamelijk aangehangen in India, Tibet, China, en later in Japan, en het hīnayāna of de zuidelijke school, met als bolwerk Sri Lanka, Birma en de landen van Zuidoost-Azië.

De omvang van de boeddhistische literatuur is groot en men heeft veel belang gehecht aan het verschil in nadruk tussen het mahāyāna en hīnayāna: het mahāyāna of 'de grote weg of het grote voertuig' is de grote 'veerboot' of de meer volledige leer van de Heer Boeddha, die alle wezens over de oceaan van geboorten en dood naar de 'andere oever' brengt; het hīnayāna of 'de onvolledige of gebrekkige weg of het onvolledige of gebrekkige voertuig' is, zeggen de aanhangers van het mahāyāna minachtend, de 'veerboot' van mindere kwaliteit, omdat het minder van de essentiële kern van wijsheid van de meester bevat. De theravādins, de grootste tak van het zuidelijke boeddhisme, verwerpen deze naam en noemen zichzelf nooit aanhangers van het hīnayāna, omdat volgens hen de Pāli-canon de oudste verslagen

bevat over het leven en de boodschap van Boeddha en dus dicht bij de bron staat dan de latere en verder uitgewerkte leringen van de mahāyānisten. In feite stellen de theravādins vol eerbied dat het *Dhammapada* het buddhavaçana of ‘woord van Boeddha’ bewaart. Het ademt zonder twijfel de geest van de leer van de meester, maar het is niet met zekerheid vast te stellen of de Pāli-teksten de oudste canon vertegenwoordigen, want in een heel vroeg stadium schijnt er meer dan één verzameling geschriften te zijn geweest waaruit zowel de Pāli- als de Sanskriet-canon kunnen zijn ontwikkeld.

Hoewel beide hun inspiratie aan dezelfde bron ontleen, zijn met de jaren de twee Scholen tamelijk ver uit elkaar gegroeid. Om het eenvoudig te zeggen, bijna te eenvoudig, het essentiële verschil ligt hierin: het doel van de theravādin is de leer en het voorbeeld van boeddha Gautama zo getrouw mogelijk over te dragen, en door standvastig de deugden in praktijk te brengen op den duur een arhat te worden, iemand die ‘waardig’ is het hoogste nirvāṇa of de gelukzaligheid van alwetendheid te bereiken; het doel van de mahāyānist is een bodhisattva te worden, iemand van wie ‘de essentie bodhi of wijsheid is’, en wanneer nirvāṇa wordt bereikt, dit op te geven ter wille van de wereld en het ‘welzijn van goden en mensen’. In deze edele daad van mededogen ligt de belofte besloten dat alle wezens in potentie boeddha’s zijn, met dezelfde ingeboren mogelijkheden tot verlichting.

Veelzeggend is dat hetzelfde proces van karaktertraining en zuivering door alle toegewijden moet worden ondergaan, zowel door hen die boeddha willen worden en nirvāṇa willen binnengaan als door hen die nirvāṇa willen weigeren, zoals Gautama Śākyamuni dat deed evenals de boeddha’s vóór hem. Men moet echter niet denken dat, omdat de theravādins niet uitdrukkelijk het bodhisattva-ideaal formuleren, het hen aan mededogen ontbreekt. De kracht van de Meedogende ligt in feite besloten in elk woord en voorval dat is opgetekend in de Pāli-canon, de *Tripitaka* of ‘Drie manden’, waarvan de tweede,

namelijk het *Sutta-Piṭaka*, het *Dhammapada* omvat en de beroemde *Jātakamālā* of ‘verhalen’ die vertellen over de vroegere levens van de Boeddha.

Men hoeft maar weinig van deze uitgebreide literatuur te lezen om de diepte te voelen van de liefde die de Tathāgata vervulde. Hij komt niet over als een god of een verre godheid, maar als een verbazingwekkend wijze en meedogende vriend, die menselijke zwakheid begrijpt en toch de gave heeft om de minste van ons aan te sporen om naar het hogere te streven. Alleen al zijn aanwezigheid op aarde getuigde van het ‘ernstige besluit’, dat hij ‘100.000 enorm lange cyclussen en vier onmetelijkheden geleden’ had genomen om zich aan te sluiten bij de reeks bodhisattva’s die op vaste tijden hun dhamma vervullen – het brengen van licht en hoop aan een gekwelde mensheid. Als dit niet in elk boeddhistisch land nog steeds een machtige invloed was, dan zou de bevolking niet in dorpen en heilige bossen bijeenkomen, zoals dat in Sri Lanka bij volle maan op de avonden van hun heilige dagen gebeurt, speciaal in de maand vesak (april/mei), om de monniken opnieuw de heilige verzen te horen zingen over hoe prins Siddhārtha, uit liefde voor alle wezens, overal, de bodhisattva Gautama werd.

De Engelse vertaling van het *Dhammapada* door dr. Harischandra Kaviratna verscheen oorspronkelijk in afleveringen in het (Amerikaanse) tijdschrift *Sunrise* van augustus 1970 tot september 1971. Waar nodig heeft Kaviratna herzieningen aangebracht, en er is een woordenlijst van filosofische termen in het Pāli met hun equivalent in het Sanskriet aan toegevoegd.

Dr. Kaviratna werd geboren in Sri Lanka en heeft grote kennis van zowel het Singalees, het Pāli als het Sanskriet en is vanaf zijn jeugd een toegewijde onderzoeker van de esoterische achtergronden van de *Veda*’s, Vedānta en de canonieke en niet-canonieke boeddhistische literatuur van zowel de noordelijke als de zuidelijke school. We hopen oprecht dat de lezer voedsel tot diep nadenken zal vinden in dit oude, gewijde geschrift dat toehoorders meer dan 20 eeuwen heeft geïnspireerd tot een echte

bekering, een ‘ommekeer’ van de ziel van de beperkingen van het persoonlijke naar het licht van binnen, het licht dat ons zelf is, onze toevlucht en onze kracht.

Grace F. Knoche

Pasadena, Californië

15 april 1980

Opmerking van de Nederlandse vertaler

In deze derde herziene druk is de Nederlandse vertaling nog eens rechtstreeks getoetst aan de Pāli-tekst.

Yamakavaggo pathamo

1

manopubbaṅgamā dhammā manoseṭṭhā manomayā
manasā ce paduṭṭhena bhāsati vā karoti vā
tato naṃ dukkhamanveti cakkam'va vahato padaṃ

2

manopubbaṅgamā dhammā manoseṭṭhā manomayā
manasā ce pasannena bhāsati vā karoti vā
tato naṃ sukhamanveti chāyā'va anapāyini

3

akkocchi maṃ avadhi maṃ ajini maṃ ahāsi me
ye taṃ upanayhanti veraṃ tesaṃ na sammati

4

akkocchi maṃ avadhi maṃ ajini maṃ ahāsi me
ye taṃ na upanayhanti veraṃ tesūpasammati

5

na hi verena verāni sammantīdha kudācanaṃ
averena ca sammanti esa dhammo sanantano

Canto 1 – De tweelingverzen

1

Alle verschijningsvormen van het bestaande worden voorafgegaan door het denken, hebben het denken als hoogste leider, en zijn uit het denken gevormd. Lijden volgt hem die met onzuivere gedachten spreekt of handelt, zoals het wiel de voet volgt van het dier dat (de wagen) trekt.

2

Alle verschijningsvormen van het bestaande worden voorafgegaan door het denken, hebben het denken als hoogste leider, en zijn uit het denken gevormd. Geluk volgt hem die met zuivere gedachten spreekt of handelt, zoals zijn schaduw die hem nooit verlaat.

3

De haat van hen die vijandige gevoelens koesteren als ‘Hij heeft me uitgescholden, me aangevallen, me verslagen en me beroofd’, komt nooit tot bedaren.

4

De haat van hen die geen vijandige gevoelens koesteren als ‘Hij heeft me uitgescholden, me aangevallen, me verslagen en me beroofd’, wordt gemakkelijk tot bedaren gebracht.

5

Haat komt nooit tot bedaren door haat; door vriendelijkheid komt haat altijd tot bedaren – en dit is een eeuwige wet.

6

pare ca na vijānanti mayamettha yamānase
ye ca tattha vijānanti tato sammanti medhagā

7

subhānupassiṃ viharantaṃ indriyesu asaṃvutaṃ
bhojanamhi amattaññuṃ kusītaṃ hīnavīriyaṃ
taṃ ve pasahati māro vāto rukkhaṃ'va dubbalaṃ

8

asubhānupassiṃ viharantaṃ indriyesu susaṃvutaṃ
bhojanamhi ca mattaññuṃ saddhaṃ āradhavīriyaṃ
taṃ ve nappasahati māro vāto selaṃ'va pabbataṃ

9

anikkasāvo kāsāvaṃ yo vatthaṃ paridahessati
apeto damasaccena na so kāsāvamarahati

10

yo ca vantakasāv'assa sīlesu susamāhito
upeto damasaccena sa ve kāsāvamarahati

11

asāre sāramatino sāre cā'sāradassino
te sāraṃ nādhigacchanti micchāsānkappagocārā

6

De meeste mensen realiseren zich nooit dat wij allemaal hier op een dag zullen sterven. Maar zij die deze waarheid wel beseffen, leggen hun ruzies bij in vrede.

7

Iemand die in zijn leven steeds op zoek is naar plezier, die zijn zintuigen niet beteugelt, die onmatig eet, traag van geest en lusteloos is, over hem zegeviert Māra (de Boze) zoals de moessonwind over een slecht gewortelde boom.

8

Iemand die in zijn leven niet steeds op zoek is naar plezier, die zijn zintuigen volledig onder controle heeft, die matig eet, die toegewijd en energiek is, op hem heeft Māra even weinig vat als de wind op een berg.

9

Hij die de gele monnikspij aantrekt zonder zich innerlijk te hebben gezuiverd, die het ontbreekt aan zelfbeheersing en waarheidsliefde, is werkelijk ongeschikt voor de gele monnikspij.

10

Hij die zich innerlijk heeft gezuiverd, die stevig is verankerd in morele deugden, die zelfbeheersing en waarheidsliefde bezit, is werkelijk geschikt voor de gele monnikspij.

11

Zij die het niet-werkelijke aanzien voor het werkelijke en het werkelijke voor het niet-werkelijke en zo het slachtoffer worden van onjuiste denkbeelden, bereiken nooit de essentie van de werkelijkheid.